

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA

PAOLA MENGOZZIHO

přednesené dne 4. září 2008¹

I – Úvod

právo Společenství v oblasti hospodářské soutěže³.

1. Za tříleté období je to již třetí případ předběžné otázky předložené Soudnímu dvoru, která se týká dohod o čerpacích stanicích, jež byly uzavřeny mezi petrolejářským podnikem a jednou z jeho distribučních společností působící na španělském trhu².

2. První dvě věci se týkaly především právního posouzení smluvních vztahů vzniklých mezi petrolejářským podnikem a dotčenými provozovateli čerpacích stanic s ohledem na

3. Otázky položené v této věci se naproti tomu týkají pouze problému, zda se na takové dohody, jako jsou dohody dotčené ve věci v původním řízení, mohou vztahovat systémy blokové výjimky postupně stanovené nařízením Komise (EHS) č. 1984/83 ze dne 22. června 1983 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výhradním odběru⁴ a nařízením Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě⁵. Předkládající soud se zabývá hlavně výkladem čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 a čl. 5 písm. a) nařízení 2790/1999, které za určitých podmínek povolují uzavírání vertikálních dohod o výhradním odběru na období, které přesahuje dobu, kterou tato nařízení v zásadě vyžadují pro získání výhody blokové výjimky.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — První z těchto věcí, ve které byl vydán rozsudek ze dne 14. prosince 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, Sb. rozh. s. I-11987), k druhé, jsem vypracoval stanovisko přednesené dne 13. března 2008 (CEPSA, C-279/06, Sb. rozh. s. I-6681). Je třeba poznamenat, že čtvrtá věc zapsaná pod číslem C-506/07 Lubricarga, je rovněž projednávána Soudním dvorem.

3 — To znamená, zda se jedná o smlouvy o obchodním zastoupení nebo naopak smlouvy o distribuci mezi dvěma hospodářsky nezávislými podniky.

4 — Úř. věst. L 173, s. 5; oprava v Úř. věst. 1984, L 79, s. 38.

5 — Úř. věst. L 336, s. 21; Zvl. vyd. 08/01, s. 364.

II – Právní rámec

4. Nařízení č. 1984/83 vylučuje z působnosti čl. 85 odst. 1 Smlouvy určité kategorie dohod o výhradním odběru a jednání ve vzájemné shodě, které zpravidla splňují podmínky stanovené v odstavci 3 téhož článku, jelikož obecně přispívají ke zlepšení distribuce výrobků.

5. Podle čl. 3 písm. d) uvedeného nařízení se uvedená výjimka neuplatní, jestliže je dohoda uzavřena na dobu neurčitou nebo na období přesahující pět let.

6. Nařízení č. 1984/83 obsahuje ve svých člancích 10 až 13 zvláštní ustanovení pro dohody o čerpacích stanicích.

7. Podle článku 10 uvedeného nařízení:

se jedna strana, další prodejce, dohodne se stranou druhou, dodavatelem, že jako protiplnění za poskytnutí zvláštních hospodářských nebo finančních výhod bude nakupovat pouze od tohoto dodavatele, podniku s ním spojeného nebo jiného podniku, který byl tímto dodavatelem pověřen, aby distribuoval jeho zboží, určité ropné pohonné hmoty pro motorová vozidla nebo určité ropné pohonné hmoty pro motorová vozidla a jiná ropná paliva blíže určená v dohodě, za účelem jejich dalšího prodeje na čerpací stanici určené v dohodě.“ *(neoficiální překlad)*

8. Článek 11 téhož nařízení uvádí:

„Kromě závazku uvedeného v článku 10 se dalšímu prodejci nesmí ukládat žádná jiná omezení hospodářské soutěže než:

a) závazek neprodávat na čerpací stanici určené v dohodě pohonné hmoty pro motorová vozidla a jiné pohonné hmoty dodávané jinými podniky;

„V souladu s čl. 85 odst. 3 Smlouvy a za podmínek uvedených v člancích 11 až 13 tohoto nařízení se tímto prohlašuje, že čl. 85 odst. 1 Smlouvy se nevztahuje na dohody uzavírané pouze mezi dvěma podniky, v nichž

b) závazek neužívat na čerpací stanici určené v dohodě maziva nebo příbuzné ropné produkty dodávané jinými

podniky, pokud dodavatel nebo s ním spojený podnik dalšímu prodejci poskytl nebo financoval vybavení pro výměnu olejů nebo jiné zařízení na promazávání motorových vozidel;

- c) závazek dělat reklamu výrobkům dodávaným jinými podniky uvnitř čerpací stanice nebo mimo ni pouze do té míry, která odpovídá podílu těchto výrobků na celkovém obratu dosaženém touto čerpací stanicí;

- d) závazek, aby údržbu zařízení pro skladování nebo distribuci ropných produktů, které dodavatel nebo s ním spojený podnik vlastní, nebo které je dodavatelem nebo s ním spojeným podnikem financováno, prováděl pouze dodavatel nebo jím určený podnik.“ (*neoficiální překlad*)

9. Článek 12 odst. 1 nařízení č. 1984/83 vyjmenovává smluvní ustanovení a závazky, které brání použití článku 10 uvedeného nařízení, včetně podmínky stanovené v uvedeném odst. 1 písm. c), že dohoda nesmí být uzavřena na dobu neurčitou nebo na dobu přesahující deset let.

10. Odchylně od čl. 12 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1984/83 však odstavec 2 uvedeného článku stanoví, že pokud se dohoda týká čerpací stanice, kterou dodavatel pronajal dalšímu prodejci nebo kterou mu poskytl k užívání na jiném právním či skutkovém základě, lze povinnost výhradního odběru a zákazy soutěžit uvedené v hlavě III uvedeného nařízení uložit dalšímu prodejci na celou dobu skutečného provozování čerpací stanice.

11. Článek 13 téhož nařízení upravuje obdobně použití čl. 2 odst. 1 a 3, čl. 3 písm. a) a b), článku 4 a 5 na dohody o čerpacích stanicích.

12. Třináctý bod odůvodnění uvedeného nařízení uvádí:

„[...] tyto dohody se zpravidla vyznačují tím, že na jedné straně dodavatel poskytne dalšímu prodejci zvláštní hospodářské nebo finanční výhody tím, že přispívá k jeho financování, poskytne mu nebo zařídí půjčku za výhodných podmínek, poskytuje mu místo nebo prostory určené k provozování [...] čerpací stanice, poskytuje mu technické zařízení či jiné vybavení nebo jinak investuje v jeho prospěch a že na druhé straně další prodejce na sebe bere vůči dodavateli dlouhodobý závazek výhradního odběru, který ve většině případů

doprovází zákaz soutěžit.“ (neoficiální překlad)

13. Nařízení č. 1984/83, jehož doba platnosti byla prodloužena nařízením Komise (ES) č. 1582/97 ze dne 30. července 1997⁶ do 31. prosince 1999, bylo zrušeno nařízením Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě, jež vstoupilo v platnost dne 1. ledna 2000.

14. Článek 4 písm. a) nařízení č. 2790/1999 stanoví, že výjimka ze zákazu stanoveného v čl. 81 odst. 1 ES se nevztahuje na vertikální dohody, jejichž účelem je přímo nebo nepřímo, samostatně nebo společně s jinými faktory pod kontrolou stran „omezení způsobilosti kupujícího stanovit svou prodejní cenu, aniž je dotčena možnost dodavatele stanovit nebo doporučit nejvyšší prodejní cenu [stanovit nejvyšší prodejní cenu nebo doporučit prodejní cenu] za předpokladu, že se tyto posledně jmenované ceny nerovnájí pevné nebo nejnižší prodejní ceně v důsledku tlaku nebo podněcování jedné ze stran.“

15. Podle čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999 se výjimka podle článku 2 tohoto nařízení se nevztahuje na žádný přímý nebo nepřímý

zákaz soutěžit, jehož trvání je neomezené nebo je delší než pět let. Zákaz soutěžit mlčky obnovitelný po pětiletém období je třeba považovat za závazek uzavřený na neomezenou dobu. Toto ustanovení nicméně upřesňuje, že se toto omezení doby trvání na pět let nepoužije, pokud smluvní zboží nebo služby prodává kupující v prostorách a na pozemku, které vlastní dodavatel nebo které dodavatel pronajímá třetím stranám, které nejsou spojeny s kupujícím, za předpokladu, že délka trvání těchto zákazů soutěžit není delší než období obsazení těchto prostor nebo pozemků kupujícím.

16. Podle článku 12 nařízení č. 2790/1999 se zákaz uvedený v čl. 81 odst. 1 ES nevztahuje v období od 1. června 2000 do 31. prosince 2001 na dohody, které již jsou účinné k 31. květnu 2000 a které nesplňují podmínky pro výjimku uvedené v tomto nařízení, ale které splňují podmínky pro výjimku uvedené mimo jiné v nařízení č. 1984/83.

III – Spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

17. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že dne 26. října 1989 uzavřely společnosti Pedro IV Servicios SL (dále jen „Pedro IV“) a Total España SA (dále jen „Total“) komplexní

6 — Úř. věst. L 214, s. 27; Zvl. vyd. 08/01, s. 364.

dohodu zahrnující čtyři dohody, které jsou mezi sebou navzájem propojeny.

18. Na základě první dohody společnost Pedro IV udělila společnosti Total věčné právo, takzvané „právo stavby“, k pozemku, který je jejím vlastnictvím. Tato dohoda společnosti Total umožňuje postavit na tomto pozemku budovu za úplaty zaplacenou společností, která toto právo udělila. Výše této úplaty byla v tomto případě stanovena na 250 000 ESP za měsíc (což odpovídá částce něco přes 1500 eur) s dobou splatnosti 20 let. Po uplynutí tohoto období 20ti let se čerpací stanice postavená společností Total stává vlastnictvím společnosti Pedro IV. Společnost Total se zavázala k vybudování čerpací stanice pro prodej pohonných hmot ve lhůtě dvou a půl roku, přičemž uvedená lhůta 20 let začne plynout od uvedení čerpací stanice do provozu. Strany se dohodly, že právo stavby je bez souhlasu vlastníka pozemku nepostupitelné.

19. Druhá dohoda je nájemní smlouvou vztahující se k čerpací stanici, která má být postavena, jejímž prostřednictvím společnost Total postupuje společnosti Pedro IV právo užívání čerpací stanice na dobu jednoho roku s možností prodloužování vždy o jeden měsíc. Prodloužení je však pro pronajímatele povinné po celou dobu platnosti dohody o výhradním zásobování, kterou se rovněž zavazuje uzavřít s nájemcem. V každém případě bude nájem ukončen v okamžiku zániku práva stavby, které bylo uděleno pronajímateli. Společnost Pedro IV platí nájemné ve výši 600 000 ESP (což odpovídá 3 600 eur) měsíčně.

20. Ve třetí dohodě se společnost Pedro IV zavázala, že po převzetí čerpací stanice se bude zásobovat výhradně u společností Total a že bude užívat její image, barvy, značku, jakož i název. Dohoda o výhradním odběru je uzavřena na dobu 20 let a zásobování je uskutečňováno prostřednictvím přímého prodeje v tom smyslu, že distributor nabývá vlastnictví k pohonným hmotám v okamžiku, kdy mu je dodavatel dá k dispozici na čerpací stanici, přičemž kupující se zavazuje tyto pohonné hmoty prodávat na svůj vlastní účet a na vlastní riziko. Jako protihodnotu musí společnost Total zaplatit společnosti Pedro IV měsíční částku ve výši 350 000 ESP (zhruba 2 100 eur). Krom toho se společnost Total zavázala, že sdělí distributorovi doporučené prodejní ceny pro veřejnost a že zajistí jejich konkurenceschopnost ve vztahu k cenám, které v dobré víře nabízí ostatní soutěžitelé v daném regionu. Mimoto se Total zavázala k tomu, že stanoví cenu pohonných hmot dodaných prodejci za nejvýhodnějších podmínek smluvených s ostatními čerpacími stanicemi, které mohou v Barceloně (Španělsko) působit, s tím, že tato cena v žádném případě nepřekročí průměr cen stanovených jinými významnými dodavateli na trhu, kteří působí v Barceloně.

21. Účastníci původního řízení se rovněž dohodli na vyrovnání částek, které si navzájem musí z titulu tří výše uvedených dohod uhradit s tím, že dosáhne-li tato částka v obou případech výše 600 000 ESP, žádná ze stran nic neplatí.

22. Konečně čtvrtou dohodou společnost Total poskytla hypoteční úvěr ve výši 30 000 000 ESP (zhruba 180 300 eur) společnosti Pedro IV, která poskytla zajištění ve formě zástavy jejího pozemku na dobu 20 let pod podmínkou, že dojde k výstavbě čerpací stanice.

23. Podle předkládajícího soudu byla po uzavření těchto čtyř dohod čerpací stanice skutečně vybudována na pozemku patřícím společnosti Pedro IV a společnost Total výhradně zásobovala společnost Pedro IV přinejmenším do data předkládacího rozhodnutí.

24. V prosinci 2004 podala společnost Pedro IV žalobu na neplatnost právního vztahu, který vznikl na základě těchto čtyř dohod k Juzgado de lo Mercantil (obchodní soud) v Barceloně. Na podporu své žaloby Pedro IV uvádí jednak, že zmíněné dohody obsahují ustanovení vážně omezující hospodářskou soutěž, a sice nadměrnou dobu trvání dohody o výhradním zásobování, která překračuje maximální dobu povolenou právem Společenství pro tyto dohody, a jednak, že třetí z těchto dohod nepřímo stanoví prodejní ceny pro veřejnosti, což je podle článku 85 Smlouvy zakázáno a na toto stanovení se nemůže vztahovat systém blokované výjimky stanovený nařízením č. 1984/83 ani systém blokované výjimky stanovený později nařízením č. 2790/1999.

25. Tato žaloba byla v prvním stupni zamítnuta v plném rozsahu a společnost Pedro IV podala odvolání k předkládajícímu soudu.

26. Vzhledem k tomu, že Audiencia Provincial de Barcelona má pochybnosti ohledně výkladu ustanovení nařízení č. 1984/83 a č. 2790/1999, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Vzhledem k tomu, že čl. 12 odst. 2 nařízení [...] č. 1984/83 stanoví, že „(a)niž je dotčeno ustanovení odst. 1 písm. c), pokud se dohoda týká čerpací stanice, kterou dodavatel pronajal dalšímu prodejci nebo kterou mu poskytl k užívání na jiném právním či skutkovém základě, lze povinnosti výhradního odběru a zákazy soutěžit uvedené v této hlavě uložit dalšímu prodejci na celou dobu skutečného provozování čerpací stanice“, musí být toto ustanovení vykládáno v tom smyslu, že se vztahuje na případ, kdy je dodavatel původním vlastníkem pozemku a zařízením, nebo naopak odkaz na pronájem čerpací stanice se vztahuje na případ, kdy má dodavatel vlastnické právo pouze k čerpací stanici, takže ji může pronajmout vlastníku pozemku, aniž by musel podléhat časovým omezením, která nařízení ukládá, pokud jde o dohody o výhradním odběru?

- 2) V případě, že se na projednávaný případ vztahuje nařízení [...] č. 2790/1999, jehož článek 5 stanoví, že výjimka se nepoužije, pokud dohoda o výhradním odběru bude uzavřena na dobu přesahující pět let, i když toto omezení doby trvání na pět let se nepoužije, pokud smluvní zboží nebo služby prodává kupující v prostorách nebo na pozemku, které vlastní dodavatel nebo které dodavatel pronajímá třetím stranám, které nejsou spojeny s kupujícím za předpokladu, že délka trvání těchto zakázů soutěžit není delší než období obsazení těchto prostor nebo pozemků kupujícím, musí být toto ustanovení vykládáno v tom smyslu, že když zmiňuje pronájem, vztahuje se na případ, kdy je dodavatel původním vlastníkem pozemku a zařízení, nebo naopak odkaz na pronájem čerpací stanice se vztahuje na případ, kdy má dodavatel vlastnické právo pouze k čerpací stanici, takže ji může pronajmout vlastníku pozemku, aniž by musel podléhat časovým omezením, která nařízení ukládá, pokud jde o dohody o výhradním odběru?
- 3) Vzhledem k tomu, že čl. [85] odst. 1 písm. a) [Smlouvy] zakazuje dohody, jejichž cílem je nepřímé určování nákupních nebo prodejních cen a nařízení [...] č. 1984/83 ve svém osmém bodě odůvodnění stanoví, že „výjimka stanovená tímto nařízením se nemůže vztahovat na ostatní ustanovení omezující hospodářskou soutěž, zejména ta, která omezují svobodu prodejce stanovit ceny nebo podmínky dalšího prodeje nebo vybrat si zákazníky“, přičemž dohody určující ceny pro další prodej nejsou uvedeny mezi ostatními omezeními hospodářské soutěže, která jsou povolena článkem 11 uvedeného nařízení, musí být tato ustanovení vykládána v tom smyslu, že se vztahují na jakékoli ustanovení omezující svobodu prodejce stanovit prodejní cenu pro veřejnost, jako je ustanovení umožňující dodavateli stanovit distribuční marži provozovatele čerpací stanice tím, že určí cenu pohonných hmot dodaných prodejci za nejvýhodnějších podmínek smluvených s jinými čerpacími stanicemi, které mohou působit v Barceloně, která nesmí v žádném případě překročit průměr cen
- 4) Vzhledem k tomu, že čl. [85] odst. 1 písm. a) [Smlouvy] zakazuje dohody, jejichž cílem je nepřímé určování nákupních nebo prodejních cen, a nařízení [...] č. 2790/99 [...] zahrnuje ve svém čl. 4 písm. a) mezi obzvláště závažná omezení hospodářské soutěže dohody ukládající ceny pro další prodej, musí být tato ustanovení vykládána v tom smyslu, že zahrnují jakékoli ustanovení omezující svobodu prodejce stanovit prodejní cenu pro veřejnost, jako je ustanovení umožňující dodavateli stanovit distribuční marži provozovatele čerpací stanice tím, že určí cenu pohonných hmot dodaných prodejci za nejvýhodnějších podmínek smluvených s jinými čerpacími stanicemi, které mohou působit v Barceloně, která nesmí v žádném případě překročit průměr cen

stanovených jinými dodavateli, významnými na trhu, a přičte minimální marži, která je považována za vhodnou k dosažení prodejní ceny pro veřejnost, kterou dodavatel výslovně neuloží, nýbrž doporučí její použití?“

tury a zatřetí ve skutečnosti, že položené otázky nejsou relevantní pro účely vyřešení sporu v původním řízení.

27. V souladu s článkem 23 statutu Soudního dvora předložily společnosti Pedro IV, Total, španělská vláda, jakož i Komise Evropských společenství písemná vyjádření. Jejich řeči byly vyslechnuty na jednání konaném dne 26. června 2008.

29. Krom toho má španělská vláda za to, že s ohledem na skutečnost, že se nařízení č. 1984/83 a č. 2790/1999 nemohou uplatnit zároveň, dvě položené otázky, a sice, jak bylo upřesněno na jednání, otázky, které se vztahují k výkladu nařízení č. 1984/83, by s ohledem na svůj hypotetický charakter měly být označeny jako nepřipustné.

30. Námitky o nepřipustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nelze podle mého názoru přijmout.

IV – Analýza

A – *K připustnosti*

28. Společnost Total se dovolává tří důvodů nepřipustnosti předběžných otázek, které spočívají zaprvé v tom, že předkládající soud neuvedl úplný skutkový a právní kontext případu, zadruhé ve skutečnosti, že odpovědi na položené otázky mohou být jasně odvozeny z judikatury Společenství a španělské judika-

31. Nejprve je třeba zamítnout jako irelevantní tvrzení společnosti Total, podle kterého může dát judikatura Společenství a vnitrostátní judikatura jasnou odpověď na položené otázky. I za předpokladu, že by toto tvrzení v rozsahu, v němž se vztahuje na judikaturu Soudního dvora, která je v projednávané věci jediná relevantní, bylo správné, nevedlo by to k tomu, že by Soudní dvůr označil předběžné otázky za nepřipustné, ale nanejvýš by mu to případně v souladu s řízením stanoveným čl. 104 odst. 3 jeho jednacího řádu umožnilo rozhodnout usnesením s odůvodněním. V každém případě není

výklad čl. 2 nařízení č. 1984/83 nebo výklad čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999 předmětem výše uvedeného rozsudku Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio ani výše uvedené věci CEPSA, která je nyní projednávána⁷.

32. Dále, pokud jde o dva další důvody, které uplatňuje společnost Total, je třeba připomenout, že v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy stanovené článkem 177 Smlouvy (nyní článek 234 ES) je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti projednávané věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru⁸.

33. Jestliže se otázky položené vnitrostátními soudy týkají výkladu ustanovení práva Společenství, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout, pokud není zjevné, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve skutečnosti směřuje k tomu, aby Soudní dvůr prostřednictvím fiktivního sporu přiměla k rozhodnutí, nebo k tomu, aby poskytl poradní stanoviska k obecným nebo hypotetickým otázkám, že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě

nebo předmětu sporu nebo také pokud Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny⁹.

34. V tomto ohledu je třeba také připomenout, že podle ustálené judikatury potřeba dospět k výkladu práva Společenství, který by byl užitečný pro vnitrostátního soudce, vyžaduje, aby tento soudce vymezil skutkový a právní rámec, za kterého pokládá otázky, nebo aby alespoň vysvětlil skutkové domněnky, na kterých jsou tyto otázky založeny¹⁰. Ačkoliv se požadavky na odůvodnění, které jsou uloženy vnitrostátnímu soudci, mění v závislosti na mnoha faktorech, platí tyto požadavky zvláště v určitých oblastech, jako je oblast hospodářské soutěže, jež jsou charakterizovány komplexními skutkovými a právními okolnostmi¹¹.

35. Krom toho informace poskytnuté v předkládacích rozhodnutích mají rovněž poskytnout vládám členských států, jakož i ostatním zúčastněným možnost předložit svá vyjádření v souladu s článkem 23 statutu Soudního dvora, přičemž přísluší Soudnímu dvoru, aby

7 — Viz v tomto ohledu konkrétně moje stanovisko uvedené výše ve věci CEPSA (poznámka pod čarou 32).

8 — Viz rozsudek Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio uvedený výše (bod 16 a citovaná judikatura).

9 — Tamtéž (bod 17 a citovaná judikatura).

10 — Tamtéž (bod 26).

11 — V tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 21. září 2000, ABBOI (C-109/99, Recueil, s. I-7247, bod 42 a citovaná judikatura). Péče, kterou vnitrostátní soudy musejí vynaložit na vyhotovení jejich předkládacích rozhodnutí je o to důležitější, že nezbytnost spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem od vstupu v platnost nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) spíše vzrostla.

dbal nad zajišťováním této možnosti s ohledem na skutečnost, že na základě výše uvedeného ustanovení jsou zúčastněným oznamována pouze předkládací rozhodnutí¹².

36. V projednávané věci je sice pravda, jak uvádí společnost Total na podporu své výtky, podle které popis právního a skutkového rámce předkládacího rozhodnutí nebyl úplný, že toto předkládací rozhodnutí nijak neinformuje o určitých skutečnostech sporu v původním řízení, jako je právní povaha práva stavby uděleného společností Pedro IV nebo podíl Total na trhu distribuce pohonných hmot a paliv ve Španělsku.

37. Předkládací rozhodnutí nicméně s dostatečnou přesností vysvětluje smluvní vztah vzniklý mezi stranami sporu v původním řízení, způsobem, který Soudnímu dvoru umožňuje, aby účinně podal požadovaný výklad ustanovení práva Společenství. Krom toho z písemných vyjádření společnosti Total vyplývá, pro případ, že Soudní dvůr rozhodne, že otázky položené předkládajícím soudem jsou přípustné a z písemných vyjádření ostatních zúčastněných vyplývá, že jim informace obsažené v předkládacím rozhodnutí umožnily užitečně zaujmout postoj k uvedeným otázkám.

38. Pokud jde o výtku vycházející z irelevantnosti otázek pro vyřešení sporu v původním řízení, dávám za pravdu spíše společnosti Total, že v rozsahu, v němž svůj dotaz Soudnímu dvoru předkládající soud omezil na výklad ustanovení nařízení č. 1984/83 a č. 2790/1999, aniž by předtím přezkoumal použitelnost čl. 85 odst. 1 Smlouvy na soubor dohod uzavřených mezi společnostmi Pedro IV a Total, odpovědi Soudního dvoru na uvedené otázky, nezbytně předkládajícímu soudu neumožní definitivně rozhodnout spor v původním řízení.

39. Nicméně kromě skutečnosti, že, jak bylo připomenuto judikaturou citovanou v bodě 32 tohoto stanoviska, vnitrostátnímu soudu přísluší posoudit relevanci otázek, které pokládá Soudnímu dvoru, si nemyslím, že přípustnost předběžné otázky může být podmíněna okolností, že odpověď Soudního dvora vnitrostátnímu soudu v každém případě umožní vyřešit spor, který před ním probíhá. Pokud by tomu tak muselo být, závisela by přípustnost předběžných otázek zcela jednoduše na odpovědi, kterou k nim Soudní dvůr podá ve věci samé.

40. Naproti tomu ve fázi přípustnosti je třeba přezkoumat, jestli se jeví, že *ať bude odpověď Soudního dvoru na předběžnou otázku jakákoli*, je tato odpověď zjevně bezvýznamná pro vyřešení sporu v původním řízení, jelikož

12 — Viz výše uvedené rozsudky ABBOI (bod 43) a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio uvedený výše (bod 27).

v takovém případě požadovaný výklad práva Společenství není objektivně nezbytný pro rozhodnutí, které vnitrostátní soud má přijmout¹³. Jednoznačně tomu tak však není, pokud jde o odpovědi, které mají být dány na otázky položené předkládajícím soudem.

vých výjimek stanoveného nařízením č. 2790/1999.

42. Navrhuji tedy Soudnímu dvoru, aby prohlásil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za přípustnou.

41. Konečně výtka uplatňovaná španělskou vládou ohledně údajně hypotetického charakteru dvou otázek týkajících se výkladu nařízení č. 1984/83 rovněž nemůže být přijata. Přestože systém blokových výjimek zavedený tímto nařízením, byl nařízením č. 2790/1999 zrušen, nic to nemění na tom, že nařízení č. 1984/83 bylo až do 31. května 2000 plně použitelné a po přechodnou dobu se nadále, až do 31. prosince 2001, používalo na dohody, které již byly ke dni 31. května 2000 platné a které splňovaly zejména podmínky výjimky stanovené tímto nařízením, aniž by nicméně splňovaly podmínky nařízení č. 2790/1999¹⁴. Tyto dohody, dotčené ve věci v původním řízení, byly uzavřeny v roce 1989, a sice ještě v rámci působnosti nařízení č. 1984/83, na dobu trvání 20 let – která, v souladu s dohodami začala běžet poté, co byla uvedena do provozu čerpací stanice, tedy, jak se zdá, v průběhu roku 1991 – z čehož vyplývá, že otázky týkající se výkladu nařízení č. 1984/83 nemohou být kvalifikovány jako hypotetické, přičemž si požadovaný výklad zachovává veškerou relevanci pro dobu trvání dohod dotčených ve sporu v původním řízení, která předcházela vstupu v platnost systému bloko-

B – *K věci samé*

1. Úvodní poznámky

43. Jak jsem uvedl ve svých úvodních připomínkách výše, netýká se projednávaná věc, s ohledem na pravidla Společenství v oblasti hospodářské soutěže, právní kvalifikace smluvního vztahu založeného mezi společnostmi Pedro IV a Total. Předkládající soud totiž nevyjadřuje žádnou pochybnost ohledně skutečnosti, že tento vztah musí být považován za vztah, který zavazuje dva hospodářsky nezávislé podniky, a že tudíž spadá pod pojem „dohoda mezi podniky“ ve smyslu čl. 85 odst. 1 Smlouvy.

44. Naproti tomu, jak již jsem uvedl v bodě 38 tohoto stanoviska, se nezdá, že by předkládající soud dříve, než se obrátil na Soudní

13 — Viz rozsudek ze dne 21. června 2001, SONAE (C-206/99, Recueil, s. I-4679, body 45 a 46).

14 — Viz články 12 a 13 nařízení č. 2790/1999.

dvůr ohledně výkladu ustanovení nařízení č. 1984/83 a č. 2790/1999, která za určitých podmínek stanoví výjimku pro určité kategorie vertikálních dohod ze zákazu stanoveného čl. 85 odst. 1 Smlouvy, přezkoumal, zda za situace věci v původním řízení byly splněny všechny podmínky použitelnosti uvedeného článku.

45. Přestože se tento přístup zdá být z logického pohledu spíše překvapivý, může být nicméně chápán z praktického pohledu a v určité míře z důvodů hospodárnosti řízení, jelikož – pokud se nařízení o výjimce na danou dohodu uplatní – je určení, jestli je tato dohoda zakázána podle čl. 85 odst. 1 Smlouvy, nadbytečné¹⁵. Požadovaný procesní úspěch naproti tomu zmizí, pokud nejsou splněny podmínky blokové výjimky. V takovém případě přezkum podmínek použitelnosti čl. 85 odst. 1 Smlouvy zjevně provede vnitrostátní soud.

46. Vzhledem k tomu, že se dotaz položený Soudnímu dvoru netýkal výkladu čl. 85 odst. 1 Smlouvy s ohledem na soubor dohod dotčených ve věci v původním řízení, může se Soudní dvůr tedy podle mého názoru buď

omezit na připomenutí, že předkládajícímu soudu přísluší posoudit, zda tento typ dohody spadá pod zákaz stanovený v tomto ustanovení, nebo zopakovat určité požadavky obecného pořádku, které vyplývají z judikatury, pokud jde o posouzení povahy dohod o výhradním odběru, která omezuje hospodářskou soutěž a kterou musí předkládající soud při svém přezkumu dohod uzavřených ve věci v původním řízení zohlednit¹⁶. Nicméně vzhledem k tomu, že k tomuto bodu nebyla předběžná otázka položena, nemyslím si, že Soudní dvůr musí předkládajícímu soudu sdělit všechny relevantní hospodářské a právní prvky, které mu umožní ověřit existenci jednání, které je zakázáno čl. 85 odst. 1 Smlouvy¹⁷.

16 — Může tak být připomenuto, že k posouzení, zda je cílem či výsledkem dohody o výhradním odběru citelné omezení hospodářské soutěže na vnitřním trhu a zda může ovlivnit obchod mezi členskými státy, je třeba zohlednit hospodářské a právní souvislosti, v nichž se tato dohoda nachází a v nichž může mít spolu s dalšími dohodami kumulativní dopad na hospodářskou soutěž. Proto je třeba přezkoumat účinky takové dohody, ve spojení s dalšími dohodami stejného typu, vůči možnostem vnitrostátních soutěžitelů či soutěžitelů z jiných členských států vstoupit na relevantní trh nebo zvýšit svůj podíl na tomto trhu [viz zejména rozsudky ze dne 28. února 1991, *Delimitis* (C-234/89, Recueil, s. I-935, body 13 až 15), ze dne 7. prosince 2000, *Neste* (C-214/99, Recueil, s. I-11121, bod 25, viz rovněž rozsudek Soudního dvora ESVO ze dne 18. října 2002, *Hegelstad* (E-7/01, EFTA Court Report, s. 310, bod 31)].

17 — Aniž by tyto údaje byly vyčerpávající, předkládající soud by již účinně mohl provést posouzení uvedená ve výše uvedeném rozsudku *Nestlé* (body 26 až 34), který se týkal dohod o výhradním odběru pohonných hmot. Pokud jde o podíl společnosti Total na španělském trhu, ačkoliv tato společnost tvrdí, že během celé uplynulé doby trvání dohod dotčených v původním řízení nikdy nepřekročila 3 %, společnost Pedro IV a Komise uvádějí, že Total dnes vlastní zhruba 48 % základního kapitálu společnosti CEPESA, která je jedním z největších dodavatelů pohonných hmot ve Španělsku, což je okolnost, která nemůže vyloučit, že tyto dva podniky mohou být považovány za jednu hospodářskou jednotku pro účely posouzení postavení společnosti Total na trhu. Ani společnost Pedro IV, ani Komise nicméně neupřesňují úroveň účasti, kterou měla společnost Total během uplynulé doby dohod dotčených v původním řízení. V každém případě jak uvedla Komise na jednání, není jisté, zda má relevantní trh vnitrostátní dimenzi, nebo zda může mít spíše místní rozsah, a sice pokrývající pouze aglomeraci Barcelony.

15 — Takový přístup například přijal vnitrostátní soud ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 30. dubna 1998, *Cabour* (C-230/96, Recueil, s. I-2055). Je třeba uvést, že tento vnitrostátní soud se nicméně dotazoval Soudního dvora na výklad čl. 85 odst. 1 Smlouvy za předpokladu, že nebylo možné, aby se na dohodu o distribuci automobilů, již se otázka týkala, vztahovalo použití ustanovení nařízení o blokové výjimce dotčeného v uvedené věci.

47. Po učinění těchto poznámek je třeba nyní přezkoumat čtyři předběžné otázky. Mám za to, že s ohledem na jejich znění a jejich obsah, je třeba analyzovat společně jednak první a druhou otázku, a jednak třetí a čtvrtou otázku.

2. K první a druhé otázce

48. Podstatou první a druhé otázky předkládajícího soudu je, jestli se na výhradní odběr týkající se pohonných hmot a paliva, jako je výhradní odběr sjednaný mezi společnostmi Pedro IV a Total, může z důvodu jeho trvání vztahovat systém blokové výjimky stanovený nařízením č. 1984/83, a popřípadě později systém blokové výjimky stanovený nařízením č. 2790/1999.

a) K výkladu nařízení č. 1984/83

49. Pokud jde o nařízení č. 1984/83 je třeba připomenout, že toto nařízení stanoví zejména, že se čl. 85 odst. 3 Smlouvy vztahuje na dohody o výhradním odběru uzavřené s cílem dalšího prodeje ropných produktů na

čerpacích stanicích. Tato pravidla, jež se liší od obecných ustanovení použitelných na dohody o výhradním odběru, jsou obsažena v člancích 10 až 13 nařízení č. 1984/83. Článek 10 uvedeného nařízení vyjímá ze zákazu stanoveného čl. 85 odst. 1 Smlouvy povinnost výhradního odběru uloženou prodejci dodavatelem ropných pohonných hmot a paliv „jako protiplnění za poskytnutí zvláštních hospodářských nebo finančních výhod“. Článek 11 nařízení č. 1984/83 uvádí další omezení hospodářské soutěže, jež mohou být prodejci uložena, kromě omezení stanoveného v článku 10, včetně „závazku neprodávat na čerpací stanici určené v dohodě pohonné hmoty pro motorová vozidla a jiné pohonné hmoty dodávané jinými podniky“. Článek 12 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1984/83 uvádí, že článek 10 téhož nařízení se nepoužije, pokud je dohoda uzavřena na dobu neurčitou nebo na více než deset let.

50. Článek 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 nicméně upřesňuje, že „odchylně od odst. 1 písm. c), pokud se dohoda týká čerpací stanice, kterou dodavatel pronajal dalšímu prodejci nebo kterou mu poskytl k užívání na jiném právním či skutkovém základě, lze povinnosti výhradního odběru a zákazy soutěžit uvedené v této hlavě uložit dalšímu prodejci na celou dobu skutečného provozování čerpací stanice“. (*neoficiální překlad*)

51. Jak již jsem měl možnost uvést ve svém výše uvedeném stanovisku ve věci CEPESA¹⁸, je desetiletá doba, uvedená v čl. 12 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1984/83, odůvodněna, pokud finanční a obchodní výhody udělené dodavatelem mají takový význam, že je vysoce nepravděpodobné, že by bez nich provozovatel mohl získat přístup na trh služeb zprostředkovatele pověřeného uváděním pohonných hmot na trh.

52. Skutečnost, že čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 umožňuje v rámci odchylky prodloužení délky trvání doložky o výhradním odběru na dobu *přesahující deset let*, zdá se, má být odůvodněna, pouze pokud dodavatel poskytne provozovateli čerpací stanice finanční a obchodní výhody, které jsou přinejmenším tak důležité jako výhody, které by udělil k tomu, aby se na dohodu mohla vztahovat bloková výjimka na dobu deset let, jako je bloková výjimka uvedená čl. 12 odst. 1 písm. c) uvedeného nařízení.

53. Článek 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 v tomto ohledu poukazuje pouze na jedinou výhodu poskytnutou dodavatelem, a sice výhodu pronajmutí čerpací stanice provozovateli nebo obdobně výhodu poskytnutí této čerpací stanice tomuto posledně uvedenému k užívání na jiném právním či skutkovém základě.

54. Podle mého názoru nelze popřít, že taková výhoda je zvláště důležitá, ne-li značná, jelikož ve skutečnosti spočívá v tom, že je distributorovi dodána čerpací stanice „na klíč“, ve které může vykonávat svou hospodářskou činnost. Jinými slovy dodavatel postaví distributora do vedení zcela vybavené čerpací stanice, kterou vlastní, aniž by distributor musel v tomto ohledu provádět investice.

55. Ze znění čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 nepochybně vyplývá, že přiznání takové výhody má podobu podmínky použitelnosti tohoto ustanovení.

56. Stejně tak je nepochybné, že dodavatel k tomu, aby se mohl dovolávat výhody použití čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83, může provozovateli čerpací stanice poskytnout dodatečné finanční a obchodní výhody. V tomto ohledu je třeba připomenout, že ve věci v původním řízení společnost Total poskytla společnosti Pedro IV hypoteční úvěr na vysokou částku s úrokovou sazbou, která, podle nezpochybněných vysvětlení, které podala společnost Total na jednání jako odpověď Soudnímu dvoru na jeho otázku přesně směřovanou k tomuto bodu, byla nižší než tehdy platná tržní úroková sazba. Tato okolnost a jiné podmínky týkající se této půjčky musejí být nicméně ověřeny předkládajícím soudem.

18 — Viz body 64 až 71 a bod 97 odst. 2 stanoviska a bod 2 výroku stanoviska.

57. Naproti tomu je pochybnější otázka, zda, jak tvrdí společnost Pedro IV a Komise, musí být výhoda systému výjimky stanoveného v čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 podřízena dvěma podmínkám, a to aby dodavatel vlastnil jak čerpací stanici, tak pozemek, na kterém je tato čerpací stanice postavena.

58. Na podporu tohoto tvrzení se Komise opírá jednak o třináctý bod odůvodnění nařízení č. 1984/83, ze kterého, jak se jí zdá, vyplývá smysl tohoto nařízení, a jednak o čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999, který od příslušné doby výslovně podmiňuje potenciálně neomezenou dobu výlučnosti stanovenou v tomto ustanovení podmínkou, aby distributor vykonával svou činnost v prostorech a na pozemku, které vlastní dodavatel.

59. Tento směr úvah není přesvědčivý.

60. Pokud jde o první argument uvedený Komisí, není třeba uvádět, že třináctý bod odůvodnění nařízení č. 1984/83, který demonstrativně vyjmenovává různé typy hospodářských a finančních výhod, které může dodavatel poskytnout distributorovi, uvádí, že mezi tyto výhody patří rovněž

poskytnutí „pozemku *nebo* prostor pro provozování čerpací stanice“¹⁹. S ohledem na jeho alternativní formulaci, nelze jistě tento bod chápat tak, že zabraňuje dodavateli poskytnout pozemek nebo prostory k provozování čerpací stanice dalšímu prodejci, aby se popřípadě mohl dovolávat použití čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83. Z tohoto odůvodnění uvedeného nařízením nicméně nijak nevyplývá, že je výhoda použití tohoto ustanovení podřízena dvojí podmínce, a to aby dodavatel poskytl a pronajal zároveň pozemek a prostory, na kterém nebo ve kterých distributor provozuje čerpací stanici.

61. Ačkoliv zajisté Soudnímu dvoru nepřísluší vykládat extenzivně ustanovení, která mají povahu výjimky, nařízení o blokové výjimce²⁰, nepřísluší mu podle mého názoru ani omezovat rozsah uvedených ustanovení navzdory jasnosti jejich znění, tak jak bylo *a fortiori* potvrzeno body odůvodnění tohoto nařízení.

62. Z tohoto důvodu rovněž nemohu souhlasit s výkladem, který ve svých písemných vyjádřeních obhajuje Komise, podle kterého je k tomu, aby mohl být použit čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83, třeba, aby dodavatel poskytl provozovateli čerpací stanice

¹⁹ — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

²⁰ — Viz v tomto ohledu zejména rozsudek Cabour uvedený výše (bod 30).

„absolutní výhody“. Kdyby tomu tak bylo, nechápal bych, z jakého důvodu se čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 omezuje na zmínění pronajmutí prostor, ve kterých provozovatel čerpací stanice provádí své činnosti, a nepodmiňuje použití tohoto ustanovení absolutními hospodářskými a finančními výhodami, aniž by provozovatel provedl jakoukoliv investici.

a investicemi, od kterých byl provozovatel osvobozen, než v tvrzení, podle kterého omezení doby trvání výhradního odběru na deset let v případě, že dodavatel pronajme čerpací stanici provozovateli, nebude mít žádný vliv (nebo nanejvýše pouze čistě okrajový vliv) na hospodářskou soutěž mezi značkami, jelikož po skončení této doby, je vysoce nepravděpodobné, že dodavatel, který bude nadále majitelem čerpací stanice, převede tuto čerpací stanici na jednoho ze svých konkurentů.

63. Ve skutečnosti se ratio čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 [jakož i zčásti ratio čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999] zdá být pragmatičtější, jak to ve své odpovědi na písemnou otázku položenou Soudním dvorem uvedla i Komise. Vzhledem k tomu, že další prodejce vykonává svou činnost v prostorách, které patří dodavateli, je totiž obtížné si představit, že by byla doba trvání dohody o výhradním odběru omezena na dobu kratší, než je doba pronájmu, přičemž prostory v žádném případě nemohou být dány k dispozici jinému dodavateli k tomu, aby bylo tomuto posledně uvedenému umožněno buď vstoupit na relevantní trh, nebo rozšířit své působení na zmíněném trhu. Jak uvedla Komise, časové omezení výhradního zásobování prodejny (na kratší dobu než je doba trvání poskytnutého nájmu) by tak bylo z velké části neužitečné, jelikož tuto prodejnu zcela vlastní dodavatel.

64. Ratio čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 tedy spočívá méně v absolutní spojitosti mezi intenzitou výhod přiznaných dodavatelem

65. Není sice nemožné vést obdobné úvahy, pokud jde o pozemek nebo pozemky, na kterých se nachází čerpací stanice pronajata provozovateli. Takové úvahy by nicméně vedly k zavedení dodatečné podmínky použití čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83, která není zněním tohoto článku stanovena a nemůže ani implicitně vyplývat z tohoto nařízení. V tomto ohledu se mi zdá, že by skutečnost, že by – bez opory v textu nařízení č. 1984/83 a bez důkladného přezkumu Komise a poradního výboru pro restriktivní praktiky a dominantní postavení – bylo od dodavatele požadováno k tomu, aby mohl využít čl. 12 odst. 2 uvedeného nařízení, aby byl také vlastníkem pozemku, na kterém postavil čerpací stanici, který pronajímá provozovateli, představovala podmínku způsobitou omezit hospodářskou soutěž mezi značkami tím, že by posílila postavení historických subjektů nebo těch, kteří již na trhu působí a kteří díky tomuto postavení mohli v průběhu času nabýt pozemky. Takový důsledek je o to hodnověrnější v kontextu, v němž, jak se všechny strany, které v projed-

návané věci předložily vyjádření, shodly, dominují na relevantním trhu již několik let poté, co byla ukončena činnost původního národního monopolu, tři subjekty.

navzdory znění čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 a jeho odůvodnění, tedy účinek, který by byl přinejmenším v rozporu s okamžitým použitím nařízení č. 2790/1999 a který by vedl k tomu, že toto nařízení alespoň částečně zasáhne do autonomní působnosti nařízení č. 1984/83.

66. Zdá se mi tedy, že kdyby byl čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 vykládán takovým způsobem, že by zahrnul podmínku týkající se vlastnictví pozemku, na kterém je postavena čerpací stanice, byl by překročen běžný výklad ustanovení takového aktu, který přísluší Soudnímu dvoru, a současně by byla překročena úloha svěřená Soudnímu dvoru tím, že by bylo zasaženo do regulačních pravomocí Komise, jakož i poradního výboru pro restriktivní praktiky a dominantní postavení.

69. Naproti tomu, stejně jak uvedla španělská vláda, je pravda, že se procesní subjekty před soudy nemohou podvodně nebo zneužívajícím způsobem dovolávat práva Společenství²¹. Použití právní úpravy Společenství tak nemůže být rozšířeno, aby zahrnovalo zneužívající praktiky hospodářských subjektů, tedy operace, které nejsou uskutečněny v rámci běžných obchodních transakcí, ale pouze za účelem obejití pravidel stanovených právem Společenství²².

67. Nezdá se mi, že toto posouzení lze vyvrátit druhým argumentem Komise vycházejícím z přijetí nařízení č. 2790/1999, a konkrétněji čl. 5 písm. a) tohoto nařízení, který ode dne použitelnosti uvedeného nařízení podřizuje blokovou výjimku ustanovení o výhradním odběru, které překračují dobu trvání pět let, zejména dvojí podmínce, a to aby dodavatel vlastnil jak pozemky, tak prostory, na kterých nebo ve kterých je vykonávána činnost provozovatele.

70. Podle judikatury předkládajícímu soudu přísluší na základě objektivních skutečností zohlednit zneužívající chování dotčené osoby k tomu, aby jí případně odmítl přiznat výhodu vyplývající z uvedeného ustanovení práva Společenství²³.

68. Tento přístup navrhovaný Komisí by totiž vedl k tomu, že by čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999 byla přiznána zpětná účinnost,

21 — Viz zejména rozsudky ze dne 12. května 1998, Kefalas a další (C-367/96, Recueil, s. I-2843, bod 20); ze dne 23. března 2000, Diamantis (C-373/97, Recueil, s. I-1705, bod 33); ze dne 21. února 2006, Halifax a další (C-255/02, Sb. rozh. s. I-1609, bod 68), a ze dne 6. dubna 2006, Agip Petroli (C-456/04, Sb. rozh. s. I-3395, bod 19).

22 — Viz zejména výše uvedené rozsudky Halifax a další (bod 69), jakož i Agip Petroli (bod 20).

23 — Viz zejména výše uvedené rozsudky Diamantis (bod 34) a Agip Petroli (bod 21).

71. Předkládajícímu soudu může být nicméně poskytnuto několik obecných informací v rámci soudní spolupráce, která charakterizuje řízení o předběžné otázce.

72. Zprvce mám za to, že v takové situaci, jako je situace věci v původním řízení, nelze považovat za objektivní prvek charakterizující vůli dosáhnout zneužívajícím způsobem výhody použití čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 pouhé použití dvou křížových smluv, na základě kterých jednak provozovatel, majitel pozemku, udělí dodavateli právo stavby, podle kterého se tento posledně uvedený stane vlastníkem zařízení a budov postavených na pozemku během období, které je smluvně ujednáno²⁴, a jednak uvedený dodavatel poté, co se zaváže, že postaví čerpací stanici, jejímž je vlastníkem, poskytne právo výhradního provozování vlastníku pozemku na stejnou dobu trvání jako pronájem čerpací stanice. Jelikož totiž výhoda použití čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 není podmíněna podmínce, aby dodavatel byl vlastníkem pozemku (nebo aby majitelem pozemku nebyl provozovatel), pouhé uzavření těchto křížových smluv mezi dodavatelem a provozovatelem čerpací stanice, které se ostatně nezdá být ve vnitrostátním právu protiprávní, nemůže být samo o sobě považováno za projev vůle dovolávat se zneužívajícím způsobem ustanovení uvedeného článku.

73. Nicméně a zadruhé mám za to, že se zneužití může projevit, pokud přezkum, který má provést předkládající soud, jej povede ke konstatování, že finanční a hospodářské výhody, ke kterým se smluvně zavázal dodavatel, ve skutečnosti nebyly poskytnuty nebo pokud cena zaplacená stranami neodpovídá tržní hodnotě dotčených aktiv. V tomto ohledu se mi zdá, že musí být zohledněna skutečnost, že se ke skončení dohody o výhradním odběru a nájmu čerpací stanice, dodavatel zavázal postoupit vlastnické právo k čerpací stanici provozovateli, což posledně uvedenému rovněž případně umožní změnit dodavatele.

74. S ohledem na výše uvedené mám za to, že čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1984/83 musí být vykládán v tom smyslu, že toto ustanovení mezi podmínkami použitelnosti nevyžaduje, aby dodavatel vlastnil pozemek, na kterém na své náklady postavil čerpací stanici, kterou pronajímá dalšímu prodejci, včetně situace, kdy je dodavatel vlastníkem čerpací stanice díky právu stavby udělenému dalším prodejcem k jeho pozemku. Předkládajícímu soudu nicméně přísluší na základě objektivních skutečností ověřit, zda operace dotčené ve věci v původním řízení byly uskutečněny v rámci běžných obchodních transakcí nebo pouze zneužívajícím způsobem s cílem obejít maximální délku trvání deset let, která se v zásadě používá na dohody o výhradním odběru v rámci dohod o čerpacích stanicích a která je stanovena v čl. 12 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1984/83.

24 — S právem stavby jakožto právem věcným se lze setkat rovněž v právním řádu jiných členských států, např. Belgie, Itálie, Lucembursko a Lucemburské velkovévodství.

b) K výkladu nařízení č. 2790/1999

75. Jak bylo uvedeno výše, Komise v důsledku přijetí nařízení č. 2790/1999 v čl. 5 písm. a) uvedeného nařízení zejména zavedla, k tomu, aby zákazy soutěžit dohodnuté mezi stranami mohly trvat déle než pět let, aniž by nicméně tato doba trvání překročila období obsazení prostor a pozemků kupujícím, dodatečnou podmínku, podle které musí být dodavatel vlastníkem pozemku nebo pozemků, na kterém nebo na kterých se čerpací stanice nachází a je kupujícím provozována. Při čtení odpovědi Komise na písemnou otázku položenou Soudním dvorem, je zavedení této dodatečné podmínky výsledkem připomínek předložených zúčastněnými stranami k návrhu nařízení o použití čl. 81 odst. 3 ES na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě, který Komise předložila dne 24. září 1999²⁵, a zdá se, že byla odůvodněna bojem proti určitému jednání, které je kvalifikováno jako zneužívající, i když z uvedeného nařízení nevyplývá žádné odůvodnění v tomto smyslu²⁶.

76. Je nepochybné, že v rámci systému blokových výjimek stanoveném nařízením č. 2790/99 k tomu, aby mohl dodavatel využít podmínek použití čl. 5 písm. a) uvedeného nařízení, musí být nejen majitelem čerpací stanice, ale také pozemku, na kterém byla tato čerpací stanice postavena.

77. Z článku 12 nařízení č. 2790/1999 vyplývá, že výjimky, které toto nařízení stanoví se staly uplatnitelnými od 1. června 2000. Nařízení č. 2790/1999 nicméně ve prospěch dohod, které zvláště splňují podmínky výjimky stanovené nařízením č. 1984/83, aniž by musely splňovat podmínky nařízení č. 2790/1999, přiznává přechodné období, jehož uplynutí bylo stanoveno na 31. prosince 2001.

78. Z toho vyplývá, že strany dohod musely k tomu, aby mohly využívat dobu trvání výhradního odběru přesahující pět let, jak stanoví čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999, splňovat počínaje nejpozději dnem 1. ledna 2002 zejména podmínku, že dodavatel je vlastníkem pozemků, na kterých je čerpací stanice postavena.

79. Je třeba uvést, že ve věci v původním řízení předkládající soud nezmiňuje, že by za účelem splnění podmínek čl. 5 písm. a)

25 — Úř. věst. C 270, s. 7.

26 — V bodě 59 sdělení Komise – Pokyny k vertikálním omezením ze dne 13. října 2000 (Úř. věst. C 291, s. 1), které upřesňuje, že výjimku, podle které může být doba trvání zákazu soutěžit shodná s dobou užívání prodejního místa kupujícím „lze odůvodnit tím, že obvykle není možné předpokládat, že by dodavatel povolil prodej konkurenčních výrobků ve vlastních prostorách nebo na vlastním pozemku, aniž by udělil souhlas. Výhody vyplývající z této situace se nemohou vztahovat na uměle vytvořené výklady vlastnictví, jejichž cílem je vyhnout se tomuto pětiletému období.“

nařízení č. 2790/1999 došlo k nějaké změně dohod uzavřených dne 26. října 1989 na dobu trvání 20 let, která počíná běžet ode dne postavení čerpací stanice.

výjimce v souladu s požadavky čl. 5 písm. a) uvedeného nařízení ke dni 1. ledna 2002, přičemž zbývající doba platnosti dohod je v každém případě delší než pět let.

80. Krom toho, navzdory tomu, co zřejmě tvrdí společnost Total, se zdá velmi málo pravděpodobné, i když tato skutečnost podléhá ověření ve vnitrostátním právu, které musí provést předkládající soud, že právo stavby udělené společností Pedro IV přiznává společnosti Total nejen vlastnictví konstrukcí a staveb, které se nacházejí na tomto pozemku, jež je předmětem takové služebnosti, ale rovněž samotné vlastnictví takového pozemku²⁷.

82. Naproti tomu, pokud by měl předkládající soud na základě svého přezkumu všech okolností věci v původním řízení za to, že se účastníci původního řízení zamýšleli zneužívat způsobem dovolávat ustanovení čl. 12 odst. 2 č. 1984/83, nemohly by se uvedené strany dovolávat žádného z těchto dvou systémů blokových výjimek.

81. V důsledku toho, pokud by měl předkládající soud s ohledem na všechny právní a skutkové okolnosti věci v původním řízení za to, že se na dohody uzavřené v původním řízení vztahuje systém blokové výjimky stanovený nařízením č. 1984/83, zvláště podle čl. 12 odst. 2 uvedeného nařízení, mohla se tato výjimka nadále vztahovat na tyto dohody až do 31. prosince 2001 na základě přechodného režimu stanoveného nařízením č. 2790/1999, přičemž tyto dohody přestaly podléhat této

83. Pokud předkládající soud musí učinit závěr, že se na dohody dotčené ve věci v původním řízení nemohou vztahovat blokové výjimky pro celou dobu, na kterou byly uzavřeny, přísluší mu tedy v souladu s tím, co jsem upřesnil výše, přezkoumat, zda tyto dohody splňují všechny podmínky použití čl. 85 odst. 1 Smlouvy.

27 — Zdá se být vyloučené, že by pojem „vlastnictví“ uvedený v čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999 mohl být považován za pojem práva Společenství, tedy pojem autonomie ve vztahu k právu členských států. Jelikož se totiž v souladu s článkem 222 Smlouvy (nyní článek 295 ES) Smlouva nijak nedotýká systému vlastnictví v členských státech, nelze mít za to, že nařízení Společenství používá odlišný pojem „vlastnictví“, než je používán v členských státech. V tomto smyslu viz rovněž bod 7 (s. 3760) stanoviska generálního advokáta Capotortiho ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 13. prosince 1979, Hauer (44/79, Recueil, s. 3727), podle kterého právní řád Společenství nezavádí žádné nové pojetí nebo úpravu vlastnictví.

84. S ohledem na výše uvedené mám za to, že čl. 5 písm. a) nařízení č. 2790/1999 musí být vykládán v tom smyslu, že k tomu, aby zákazy soutěžit obsažené ve vertikálních dohodách mohly být sjednány na dobu delší než pět let, vyžaduje zejména, aby dodavatel smluvního zboží nebo služeb vlastnil prostory a pozemky, ve kterých nebo na kterých prodávce vykonává

svou činnost. Takový požadavek je použitelný od 1. června 2000 nebo – pokud dohody platné ke dni 31. května 2000 splňují podmínky výjimky podle nařízení č. 1984/83, včetně zejména podmínek stanovených v čl. 12 odst. 2 uvedeného nařízení – se uplatní od 1. ledna 2002. Vnitrostátnímu soudu přísluší ověřit, který z těchto dvou případů nastal ve věci v původním řízení.

3. Ke třetí a čtvrté otázce

85. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda smluvní ustanovení týkající se prodejních cen paliv a pohonných hmot, které jsou předmětem dohody o výhradním odběru, jako jsou ustanovení dotčená ve věci v původním řízení, jsou zakázána čl. 85 odst. 1 písm. a) Smlouvy a nemůže se na ně vztahovat systém blokované výjimky stanovený nařízením č. 1984/83 a později systém blokované výjimky stanovený nařízením č. 2790/99 z důvodu, že tato ustanovení mohou omezit, ať už jakýmkoli způsobem, svobodu dalšího prodejce stanovit prodejní ceny dotčených výrobků pro veřejnost.

86. Je třeba připomenout, že čl. 85 odst. 1 písm. a) Smlouvy zakazuje zejména dohody mezi podniky, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a které spočívají v tom, že „přímo nebo nepřímo určují [...] prodejní ceny [...]“;

87. Jak již dříve rozhodl Soudní dvůr, mezi omezeními hospodářské soutěže, na které se může vztahovat blokovaná výjimka stanovená nařízením č. 1984/83 nepatří povinnost uložená provozovateli čerpací stanice prodávat pohonné hmoty za prodejní cenu pro veřejnost stanovenou dodavatelem²⁸.

88. Pokud jde o nařízení č. 2790/1999, jeho čl. 4 písm. a) stanoví, že se blokovaná výjimka nevztahuje na vertikální dohody, jejichž účelem je přímo nebo nepřímo, samostatně nebo společně s jinými faktory pod kontrolou stran omezení způsobilosti kupujícího stanovit svou prodejní cenu, aniž je dotčena možnost dodavatele stanovit nejvyšší prodejní cenu nebo doporučit prodejní cenu za předpokladu, že se tyto posledně jmenované ceny nerovnají pevné nebo nejnižší prodejní ceně v důsledku tlaku nebo podněcování jedné ze stran.

89. Z toho vyplývá, jak uvedli všichni zúčastnění, kteří Soudnímu dvoru předložili svá písemná vyjádření, že ať už dodavatel stanovil pevnou nebo nejnižší prodejní cenu pro veřejnost, tedy cenu, kterou distributor nesmí snížit, prodejní cenu pro veřejnost na

28 — Rozsudek Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, uvedený výše (bod 64).

základě nařízení č. 1984/83 nebo na základě nařízení č. 2790/1999, nemohou se na toto stanovení prodejní ceny vztahovat příslušná ustanovení uvedených nařízení.

90. Naproti tomu sporná otázka mezi účastníky sporu spočívá v tom, zda zejména s ohledem na smluvní ustanovení ve věci v původním řízení Total přímo nebo nepřímo ukládá provozovateli pevnou prodejní cenu pro veřejnost.

91. Takové posouzení nepochybně přísluší předkládajícímu soudu. S ohledem na spis a se zřetelem k podání užitečné odpovědi na položené otázky lze nicméně učinit několik poznámek.

92. V tomto ohledu z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že podle dohody o výhradním odběru se společnost Total zavázala, že sdělí distributorovi *doporučené* prodejní ceny pro veřejnost a že zajistí jejich konkurenceschopnost ve vztahu k cenám, které v dobré víře nabízí ostatní soutěžitelé v daném regionu. Jak správně uvedla Španělská vláda a Komise, provozovatel čerpací stanice se tedy nezdá být povinen uplatnit pevnou nebo nejnižší cenu stanovenou dodavatelem, ale má na rozdíl od toho možnost buď uplatňovat ceny vyšší než ceny doporučené, anebo může poskytovat slevy svým zákazníkům za snížení své vlastní marže, a podpořit tak hospodářskou soutěž mezi distributory v rámci stejné značky.

93. Toto posouzení by podle mého názoru nemělo být zpochybněno druhým cenovým závazkem společnosti Total, který byl zdůrazněn v předkládacím rozhodnutí, podle kterého se dodavatel zavázal k tomu, že provozovateli čerpací stanice stanoví cenu pohonných hmot za nejvýhodnějších podmínek smluvených s ostatními provozovateli, kteří mohou v Barceloně působit, s tím, že tato cena v žádném případě nepřekročí průměr cen stanovených jinými významnými dodavateli na trhu, kteří působí v Barceloně. Toto ustanovení se totiž týká pouze cen transakcí smluvených mezi těmito dvěma subjekty, které jsou stranami dohody, a nikoli prodejních cen pro veřejnost.

94. Ve svých písemných vyjádřeních a na jednání společnost Pedro IV nicméně zdůraznila okolnost, že navzdory znění ustanovení dohody o výhradním odběru, Total nepřímo stanovila prodejní cenu pro veřejnost, čímž ve skutečnosti změnila doporučenou cenu na pevnou nebo nejnižší prodejní cenu pro veřejnost.

95. Ačkoliv je pravda, že použití nepřímých prostředků stanovení prodejní ceny pro veřejnost ze strany dodavatele ve skutečnosti vylučuje použití blokových výjimek stanovených nařízením č. 1984/83 a nařízením č. 2790/99²⁹, nic to nemění na tom, že správnost tvrzení společnosti Pedro IV musí být ověřena předkládajícím soudem, který se v předkládacím rozhodnutí tímto tvrzením nezabýval.

29 — Viz v tomto smyslu čl. 4 písm. a) nařízení č. 2790/99, bod 47 výše uvedených Pokynů o vertikálním omezení ze dne 13. října 2000 a bod 91 výše uvedeného stanoviska ve věci CEPSA.

96. Ve světle výše uvedených úvah navrhuji Soudnímu dvoru, aby na třetí a čtvrtou otázku odpověděl v tom smyslu, že ať už dodavatel přímo nebo nepřímo stanovil pevnou, nebo nejnižší prodejní cenu pro veřejnost, tedy cenu, kterou distributor nesmí snížit na základě nařízení č. 1984/83 ani na základě nařízení č. 2790/1999, nemohou se na toto

stanovení prodejní ceny vztahovat příslušná ustanovení o blokové výjimce uvedených nařízení. Předkládajícímu soudu přísluší s ohledem jak na smluvní ustanovení zavazující účastníky původního řízení, tak okolnosti sporu v původním řízení ověřit, zda dodavatel nepřímo uložil distributorovi pevnou, nebo nejnižší prodejní cenu pro veřejnost.

V – Závěry

97. Z předcházejících úvah zastávám názor, že na otázky položené Audiencia Provincial de Barcelona je třeba odpovědět následovně:

- „1. Článek 12 odst. 2 nařízení Komise (EHS) č. 1984/83 ze dne 22. června 1983 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výhradním odběru musí být vykládán v tom smyslu, že toto ustanovení mezi podmínkami použitelnosti nevyžaduje, aby dodavatel vlastnil pozemek, na kterém na své náklady postavil čerpací stanici, kterou pronajímá dalšímu prodejci, včetně situace, kdy je dodavatel vlastníkem čerpací stanice díky právu stavby udělenému dalším prodejcem k jeho pozemku. Předkládajícímu soudu nicméně přísluší na základě objektivních skutečností ověřit, zda operace dotčené ve věci v původním řízení byly uskutečněny v rámci běžných obchodních transakcí, nebo pouze zneužívajícím způsobem s cílem obejít maximální délku trvání deset let, která se v zásadě používá na dohody o výhradním odběru v rámci dohod o čerpacích stanicích a která je stanovena v čl. 12 odst. 1 písm. c) nařízení č. 1984/83.

2. Článek 5 písm. a) nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě musí být vykládán v tom smyslu, že k tomu, aby zakazy soutěžit obsažené ve vertikálních dohodách mohly být sjednány na dobu delší než pět let, vyžaduje zejména, aby dodavatel smluvního zboží nebo služeb vlastnil prostory a pozemky, ve kterých nebo na kterých prodejce vykonává svou činnost. Takový požadavek je použitelný od 1. června 2000 nebo – pokud dohody platné ke dni 31. května 2000 splňují podmínky výjimky podle nařízení č. 1984/83, včetně zejména podmínek stanovených v čl. 12 odst. 2 uvedeného nařízení – se uplatní od 1. ledna 2002. Vnitrostátnímu soudu přísluší ověřit, který z těchto dvou případů nastal ve věci v původním řízení.

3. Ať už dodavatel přímo nebo nepřímo stanovil pevnou, nebo nejnižší prodejní cenu pro veřejnost, tedy cenu, kterou distributor nesmí snížit na základě nařízení č. 1984/83 ani na základě nařízení č. 2790/1999, nemohou se na toto stanovení prodejní ceny vztahovat příslušná ustanovení o blokové výjimce uvedených nařízení. Předkládajícímu soudu přísluší s ohledem jak na smluvní ustanovení zavazující účastníky původního řízení, tak okolnosti sporu v původním řízení ověřit, zda dodavatel nepřímo uložil distributorovi pevnou, nebo nejnižší prodejní cenu pro veřejnost.“